

prof. dr Henryk Malewski

Akademia Bezpieczeństwa Publicznego Uniwersytetu Michała Romera (Wilno, Litwa)
ORCID 0000-0002-0124-2242

prof. dr Snieguolė Matulienė

Akademia Bezpieczeństwa Publicznego Uniwersytetu Michała Romera (Wilno, Litwa)
ORCID 0000-0001-5379-4412

prof. dr Vidmantas Egidijus Kurapka

Akademia Bezpieczeństwa Publicznego Uniwersytetu Michała Romera
(Wilno, Litwa)
ORCID 0000-0003-0972-8391

LITEWSKO-POLSKO-UKRAIŃSKA WSPÓŁPRACA CZYNNIKAMI INSPIRUJĄCYMI PROCESY INTEGRACYJNE W KRYMINALISTYCE OBSZARU TRÓJMORZA (INTERMARIUM)

Streszczenie

Według naszej doktryny naukowej w pierwszej połowie XX w. ukształtowały się cztery podstawowe szkoły kryminalistyki, które opierają się na narodowych systemach (modelach) kryminalistyki kilku państw europejskich. Od kilku dziesięcioleci na forach naukowych dyskutuje się o konieczności zbliżania paradygmatów narodowych systemów (modeli) kryminalistyki w Europie. Ten temat niejednokrotnie podnosiliśmy, w tym na organizowanych przez nas konferencjach „Kryminalistyka i ekspertologia sądowa: nauka, studia, praktyka”. Nie wnikając w historyczne okoliczności formowania się kryminalistyki na terenach współcześnie należących do Litwy, Polski i Ukrainy, musimy podkreślić, że znacząco się one różniły i bez wątpienia miały oraz mają wpływ na współcześnie istniejące modele kryminalistyki.

Podstawowym celem artykułu jest zaprezentowanie poglądów naukowców z Litwy na kwestie dotyczące wzajemnej litewsko-polsko-ukraińskiej współpracy w dziedzinie szeroko rozumianej kryminalistyki po roku 1990, w tym też na obszarze Trójmorza, oraz wystąpienie do kolegów z Europy Środkowej z apelem o jej pogłębienie, konsolidację zarówno w dziedzinie naukowej, jak i dydaktycznej oraz praktycznej. W artykule pragniemy podkreślić miejsce i znaczenie w tych procesach placówek akademickich oraz pozarządowych organizacji kryminalistycz-

nych. Agresja Rosji na Ukrainę postawiła duży znak zapytania dotyczący projektu tworzenia wspólnej europejskiej przestrzeni kryminalistycznej. Dzisiaj bardziej realistycznym podejściem jest budowa regionalnej sieci kryminalistycznej, opartej na potencjale krajów Inicjatywy Trójmorza, włączającej w jej obszar, w pierwszej kolejności, takie kraje jak Ukraina i Mołdawia¹, a w dalszej – ewentualnie inne państwa tego regionu. Jesteśmy przekonani, że w Europie między szkołą wschodnioeuropejską i germańską powstają załączki nowej szkoły kryminalistyki, którą wstępnie możemy nazwać szkołą Trójmorza (Intermarium), a „gry sił i interesów” w geopolityce europejskiej będą stymulatorem do zacieśniania szeroko rozumianej współpracy kryminalistycznej krajów tego regionu.

Słowa kluczowe: szkoły kryminalistyki, regionalna współpraca kryminalistyczna, Litwa, Polska, Ukraina, Trójmorze (Intermarium)

Wprowadzenie

W proces formowania podstaw naukowych kryminalistyki w pierwszej kolejności duży wkład wnieśli francuscy, austriaccy, niemieccy, brytyjscy naukowcy i przedstawiciele organów ścigania tych krajów. Wśród nich przede wszystkim warto wymienić takich pionierów tej dziedziny jak Hans Gross (Austro-Węgry), Alphonse Bertillon i Edmond Locard (Francja), Franz von Liszt, Robert Heindl, Rodolphe Archibald Reiss (Niemcy – Szwajcaria), William Herschel, Edward Henry, Francis Galton (Wielka Brytania), którzy nie tylko przyczynili się do formowania się narodowych (systemów) modeli kryminalistyki, lecz także położyli podwaliny pod formowanie się szkół kryminalistyki – germańskiej, romańskiej i anglosaskiej. W okresie między wojnami światowymi formuje się wschodnioeuropejska szkoła kryminalistyki, nazywana też rosyjską lub sowiecką².

Po I wojnie światowej niepodległość odzyskało wiele państw, ponadto powstały takie, które wcześniej nie funkcjonowały jako samodzielne podmioty polityki zagranicznej; najwięcej ich pojawiło się w Europie Środkowej i Południowej. Te państwa musiały na równi z tworzeniem swoich struktur politycznych, instytucjonalno-prawnych etc. realizować różnorodne zadania,

¹ Warto zaznaczyć, że w dniach 6–7 września 2023 r. w Bukareszcie (Rumunia) odbył się ósmy szczyt Inicjatywy Trójmorza (3SI), na którym dokonano pierwszego w historii rozszerzenia o nowe, trzynaste państwo uczestniczące – Grecję, a Ukrainie i Mołdawii nadano status państw stowarzyszonych.

² Warto podkreślić, że sami przedstawiciele Rosji uznają, iż kryminalistyka przed I wojną światową w ich kraju stawiała tylko pierwsze kroki w zwalczaniu przestępczości i praktycznie nie było mniej lub bardziej znaczących prac naukowych, z wyjątkiem publikacji Jewgienija Burinskiego o wykorzystywaniu metod fotograficznych w badaniu dokumentów. Zob. T.V. Awerianowa, R.S. Belkin, Yu.G. Korukchov, E.R. Rossinskaja, *Kriminalistika, Uchebnik dla vuzov*, red. R.S. Belkin, Izdatel'stvo NORMA, Moskva 2001, s. 6.

w tym powiązane ze zwalczaniem i prewencją przestępczości. Wymagało to, nie zawsze świadomie, wybrania określonego modelu szeroko rozumianej kryminalistyki (triady kryminalistycznej: praktyka – edukacja – nauka).

Warto podkreślić, że w czasach formowania się kryminalistyki naukowej Polski, Litwy i Ukrainy jako samodzielnych podmiotów na mapie świata nie było. Nie wnikając w historyczne okoliczności formowania się kryminalistyki na terenach współcześnie należących do Litwy, Polski i Ukrainy, musimy tylko podkreślić, że znacząco się one różniły, co bez wątpienia miało i ma wpływ na obecne modele kryminalistyki tych krajów. Polska po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. stała przed gigantycznym problemem scalania części kraju po trzech zaborcach, co dotyczyło też struktur organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, w tym ustalania strategii zwalczania i prewencji przestępczości, a to wymagało opracowania szeroko rozumianego konsolidującego systemu kryminalistyki. Litwa po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. zdecydowanie postanowiła zmienić swoje wektory rozwoju, szukając wzorów na Zachodzie, w pierwszej kolejności orientując się na Niemcy. Większość terenów współczesnej Ukrainy po I wojnie światowej znalazła się pod władzą sowiecką, a część weszła w skład Rzeczypospolitej.

Pierwszy etap (druga połowa XIX w. – I wojna światowa) rozwoju kryminalistyki charakteryzował się szeroko rozumianą współpracą międzynarodową i dążeniem do tworzenia uniwersalnej dyscypliny, która miała być sprawnym narzędziem i zapleczem naukowym procesu zwalczania i prewencji przestępczości.

Analizując dalsze rozprzestrzenianie się naukowej myśli kryminalistycznej, szczególnie w okresie międzywojnia, możemy zauważyć nie tylko zbliżanie się paradygmatów naukowych kryminalistyki i praktyki zwalczania przestępczości w określonych grupach krajów, lecz także formowanie się ponadnarodowych szkół kryminalistyki. Generalna orientacja geopolityczna poszczególnych państw bez wątpienia miała wpływ na politykę bezpieczeństwa i strategię zwalczania oraz prewencji przestępczości, a co za tym idzie – na tworzenie narodowego modelu kryminalistyki.

Możemy twierdzić, że w okresie międzywojny ukształtowały się cztery podstawowe szkoły kryminalistyki i ich modele narodowe. Według naszej doktryny takimi podstawowymi szkołami kryminalistyki są: germańska, romańska, wschodnioeuropejska i anglosaska. Owe szkoły uformowały się na fundamentach kilku narodowych modeli (systemów) kryminalistyki. Większość państw, szczególnie tych, które powstały lub odrodziły się po I wojnie światowej, obierając kierunek rozwoju politycznego i społeczno-ekonomicznego, nawiązując ścisłą współpracę z określo-

nymi liderami geopolitycznymi, często przejmowała też istniejące w tych państwach ogólne założenia (paradygmaty) w odniesieniu do takich spraw jak zwalczanie i prewencja przestępczości. Nawet powierzchowna analiza wybranych narodowych systemów (modeli) kryminalistyki wskazuje na cały szereg czynników, które miały i mają duży wpływ na formowanie się narodowego modelu kryminalistyki określonego kraju. Wśród takich czynników w pierwszej kolejności trzeba wymienić: geopolityczne, prawne, historyczne, kulturowe etc. Bez wątplenia miały i mają one wpływ także na współczesną polsko-litewsko-ukraińską współpracę kryminalistyczną. Retrospektywne spojrzenie na ową współpracę pozwala twierdzić, że do roku 1990 praktycznie nie istniała ona lub miała charakter incydentalny³. Po odzyskaniu niepodległości przez Litwę i Ukrainę oraz pełnej suwerenności przez Rzeczpospolitą Polską następuje znacząca intensyfikacja stosunków pomiędzy tymi państwami i ich instytucjami, w tym w dziedzinie zwalczania i prewencji przestępczości, co nie mogło pozostawić na marginesie współpracy i szeroko rozumianej kryminalistyki. Warto zaznaczyć, że nie tylko dążyliśmy do pragmatycznej współpracy kryminalistycznej, lecz także wysuwaliśmy propozycje dotyczące nowych kierunków współpracy, tym samym podkreślając, że nie jesteśmy jedynie „biorcami” myśli kryminalistycznej z innych krajów, ale chcemy uczestniczyć w procesach nakreślenia nowych kierunków rozwoju nauki. W pierwszej kolejności zwracaliśmy uwagę na znaczenie międzynarodowej akademickiej współpracy kryminalistycznej oraz wykorzystania pozarządowych organizacji kryminalistycznych. Takim przykładem może być opublikowany w 2005 r. nasz artykuł *Polsko-litewska współpraca czynnikiem inspirującym integracyjne procesy w kryminalistyce europejskiej*⁴. Musimy też podkreślić, że intensyfikacja współpracy polsko-litewsko-ukraińskiej, w tym w dziedzinie szeroko rozumianej kryminalistyki, nastąpiła po roku 2014, kiedy to Rosja zaatakowała Ukrainę i okupowała jej wschodnie regiony.

³ W najlepszym wypadku możemy mówić o pewnych formach współpracy kryminalistycznej między Związkiem Sowieckim i Polską, w której, na marginesie, mogły się znaleźć jakieś elementy powiązane z Litwą jako strukturalną jednostką tego państwa. Takim przykładem może być wydana w 1985 r. książka *Kryminalistyka krajów socjalistycznych*; wśród jej autorów byli przedstawiciele Związku Sowieckiego, NRD, Czechosłowacji, Węgier, Bułgarii i Polski. Polskę reprezentował prof. B. Hołyst, a wśród dużej grupy sowieckich autorów znalazł się przedstawiciel Litwy – doc. E. Palskys.

⁴ H. Malewski, E. Kurapka, *Polsko-litewska współpraca czynnikiem inspirującym integracyjne procesy w kryminalistyce europejskiej*, w: R. Jaworski (red.), *Nauka wobec prawdy sądowej. Księga pamiątkowa ku czci profesora Zdzisława Kęgla*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2005, s. 371–379.

Współpraca polsko-litewska czynnikiem inspirującym procesy integracyjne w kryminalistyce europejskiej

We wspomnianym artykule przedstawiliśmy w zarysie nasze poglądy i oceny polsko-litewskiej współpracy kryminalistycznej w latach 1990–2005 oraz możliwości i kierunki dalszego jej usprawniania. Te nasze oceny zostały ujęte w kontekście przemian geopolitycznych i prawnych, które nastąpiły w tym okresie nie tylko w naszych krajach, lecz także w szerszym wymiarze, w Europie i na świecie.

Chociaż prezentujemy własne subiektywne poglądy, to musimy podkreślić, że są one oparte na opiniach pionierów kryminalistyki oraz współczesnych znawców przedmiotu. Koniec XX w. i początek XXI w. są szczególnie okresami nasilania się tendencji integracyjnych w Europie, zarówno w działalności organów ścigania i sprawiedliwości, jak i kryminalistycznej współpracy akademickiej. Swoje miejsce w ich ramach ma też kryminalistyczna współpraca organizacji pozarządowych. W tym okresie powstały takie organizacje jak Europol, ENFSI, Eurojust etc., które w pierwszej kolejności są nastawione na koordynację zwalczania i prewencji przestępczości, ale jednocześnie inspirują określone kierunki badań naukowych, zorientowanych na realizację pragmatycznych celów wykrywania i badania przestępstw⁵. Jednak pełnowymiarowa agresja Rosji na Ukrainę (24 lutego 2022 r.) oraz wcześniejsza aneksja wschodnich terenów Ukrainy w roku 2014 zmieniła naszą optymistyczną wizję procesów integracyjnych w Europie.

Do 1990 r., ze zrozumiałych względów, polsko-litewska współpraca w dziedzinie szeroko rozumianej kryminalistyki była epizodyczna. Warto jednak podkreślić, że w tamtych czasach Polska cieszyła się formalną niezależnością, a Litwa pozostawała strukturalną jednostką Związku Sowieckiego. Początkowo, po odzyskaniu przez Litwę niepodległości, współpracę z polskimi instytucjami nawiązały struktury straży granicznej, urzędu celnego i policji, a następnie, w latach 90. XX w. – laboratoria kryminalistyczne, uczelnie policyjne i uniwersytety. Od 1992 r. Litewska Akademia Policji nawiązuje kontakty z Wyższą Szkołą Policji w Szczytnie; zaowocowały one nie tylko wymianą delegacji, lecz także udziałem w konferencjach, publikacją swoich opracowań w wydawnictwach partnerów etc. W tym samym roku Litewska Akademia Policji zorganizowała dużą międzynarodową konferencję, poświęconą problematyce szkolenia policjantów, w której uczestniczyli przedstawiciele Danii, Finlandii, Francji, Łotwy, Niemiec,

⁵ M. Goc, *Międzynarodowa współpraca laboratoriów kryminalistycznych*, „Problemy Współczesnej Kryminalistyki” 2000, t. III, s. 81–86.

Rosji, Ukrainy, USA i Polski (reprezentowali ją T. Cichorz, E. Legowicz i T. Bielska z Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie). Referaty z jej obrad zostały wydane jako materiały międzynarodowej konferencji⁶.

W latach 90. XX w. zostają nawiązane bardziej lub mniej formalne kontakty z naukowcami, w pierwszej kolejności kryminalistykami, którzy reprezentowali Uniwersytet Wrocławski (prof. Z. Kegel, prof. M. Bojarski, prof. R. Jaworski, dr R. Cieśla, prof. M. Szostak, prof. M. Trzciniński i in.), Uniwersytet Jagielloński (prof. T. Hanausek, prof. J. Wójcikiewicz i in.), Uniwersytet Warszawski (prof. T. Tomaszewski, prof. P. Girdwoyń, prof. E. Gruza i in.), Centralne Laboratorium Kryminalistyczne Komendy Głównej Policji w Warszawie (dr A. Filewicz, dr P. Rybicki, E. Buduj i in.), Instytut Ekspertyz Sądowych im. Prof. dra Jana Sehna w Krakowie (A. Głazek, dr T. Jaśkiewicz-Obydzińska i in.) oraz Polskie Towarzystwo Kryminalistyczne (prof. M. Kulicki, prof. B. Młodziejowski, prof. M. Goc i in.) etc.

Musimy zaznaczyć, że w ostatniej dekadzie XX w. w obu krajach istniały podobne problemy powiązane ze zwalczaniem przestępczości, a naukowcy podkreślali, że stan kryminalistyki na przełomie XX i XXI w. jest niezadowolający⁷. W 2005 r. we wspomnianym już artykule pisaliśmy, że „Musimy się zastanowić nie tylko nad stanem kryminalistyki w naszych krajach, ustalić jej zadania i priorytety badawcze, ale i dążyć do opracowania zarysu strategii współpracy, która by mogła przerosnąć we współpracę regionalną, a w dalszej kolejności i ogólnoeuropejską”⁸. Analiza piśmiennictwa kryminalistycznego pokazuje, że do 1990 r. praktycznie nie było publikacji naukowych autorów z Polski w wydawnictwach litewskich i *vice versa*. Dopiero w latach 90. ubiegłego wieku następuje realna zmiana sytuacji w wielu dziedzinach, w tym w kryminalistyce.

Nawiązana wielokierunkowa polsko-litewska współpraca kryminalistyczna miała nie tylko wymiar oficjalny, lecz także zaowocowała dosyć aktywną wymianą naukowców i specjalistów, ich udziałem w organizowanych imprezach naukowych, publikacjami w wydawnictwach partnerów itd. Dla litewskiej kryminalistyki współpraca i znaczenie polskich doświad-

⁶ *Policijos pareigūnų profesinės, dorovinės bei psichologinės savybės ir jų ugdymas*, Tarptautinės mokslinės konferencijos medžiaga, Lietuvos policijos akademija, Vilnius 1994.

⁷ Zob. H. Kolečki, *Stan i zadania kryminalistyki – 20 lat później*, w: V. Kwiatkowska-Darul (red.), *Czynności procesowo-kryminalistyczne w polskich procedurach. Materiały z konferencji naukowej i IV Zjazdu Katedr Kryminalistyki, Toruń 5–7 maja 2004 r.*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2004, s. 21–27; J. Juškevičiūtė, S. Kuklianskis, E. Kurapka, H. Malewski, A. Pošiūnas, A. Žurauskas, *Kriminalistikos vystymosi Lietuvoje perspektyvos*, „LPA mokslo darbai”, t. 1, Vilnius 1993, s. 65–70.

⁸ H. Malewski, E. Kurapka, op. cit., s. 375.

czeń zarówno w dziedzinie praktycznej, jak i naukowo-dydaktycznej były znaczące z wielu powodów, gdyż pozwalały zapoznać się z osiągnięciami i doświadczeniami polskich kryminalistów, zaprezentować nasze problemy i wyzwania, jak również nawiązać indywidualne przyjacielskie kontakty, co jest bardzo ważnym czynnikiem współpracy instytucjonalnej⁹. Takim przykładem może być Sympozjum Nauk Sądowych „Ślady kryminalistyczne”, które odbyło się w Krakowie w dniach 22–23 września 1994 r., na którym mieliśmy okazję poznać wielu znanych polskich kryminalistów.

Uniwersytet Michała Romera w obecnym kształcie ukonstytuował się w 2004 r. (w latach 1990–1997 była to Litewska Akademia Policji, w latach 1997–2000 – Litewska Akademia Prawa, w latach 2000–2004 – Litewski Uniwersytet Prawa), ale niezależnie od nazwy pierwiastek kryminalistyczny w jego funkcjonowaniu, poza pewnymi perturbacjami w latach 2008–2015, był znaczący. Na przełomie XX i XXI w. katedra kryminalistyki uczelni była jedną z najmocniejszych i faktycznie stała się nieformalnym liderem myśli kryminalistycznej w kraju. Zaowocowało to pomysłem utworzenia samodzielnego Litewskiego Towarzystwa Kryminalistycznego¹⁰, którego podstawowym celem miała być konsolidacja i integracja potencjału kryminalistów z organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości z nieliczną akademicką społecznością kryminalistyczną. Realnie oceniając nasz naukowy potencjał, istniejące problemy i wyzwania, przed którymi stały litewskie instytucje praworządności i wymiaru sprawiedliwości, rozumieliśmy, że musimy dążyć do intensyfikacji międzynarodowej współpracy kryminalistycznej, twórczego wykorzystywania doświadczeń naszych partnerów. Temu też miały służyć międzynarodowe konferencje naukowe.

Pierwsza *sensu stricto* polsko-litewska konferencja kryminalistyczna odbyła się w Wilnie w Litewskiej Akademii Prawa (obecnie – Uniwersytet Michała Romera) w 1999 r.

⁹ H. Malevski, *Kriminalistikos mokslo raida Lenkijoje*, „Jurisprudencija” 2000, t. 16(8), s. 61–72.

¹⁰ Warto zaznaczyć, że poprzednikiem obecnego Towarzystwa było założone 28–29 marca 1958 r. Litewskie Towarzystwo Naukowe Medyków Sądowych i Kryminalistów.

Ryc. 1. Na pierwszej polsko-litewskiej konferencji kryminalistycznej w Wilnie (1999 r.) referat wygłasza prof. Tadeusz Tomaszewski (moderatorzy: prof. Henryk Malewski, prof. Zdzisław Kegel, prof. Egidijus Kurapka)

Źródło: archiwum Akademii Bezpieczeństwa Publicznego Uniwersytetu Michała Romera.

Na przełomie XX i XXI w. szczególnie intensywne kontakty naukowe nawiązano z Uniwersytetem Wrocławskim i w pierwszej kolejności z kolegami kryminalistykami. Zostały wówczas zawarte nadal realizowane umowy o współpracy pomiędzy obiema uczelniami, co przekłada się na aktywną wzajemną wymianę naukowców i studentów oraz delegacji, w tym niejednokrotnie na najwyższym szczeblu. Nasi naukowcy (H. Malewski, R. Ryngiewicz i in.) odbywali staże naukowe na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. Trzeba podkreślić wzajemny udział w kolegiach redakcyjnych i radach naukowych czasopism. Bardzo ważną platformą współpracy jest stały (kilkudziesięcioletni) udział przedstawicieli Litwy we Wrocławskich Sympozjach Badań Pisma Ręcznego (Dokumentów), a polskich naukowców w konferencjach organizowanych na Litwie. Ważną płaszczyznę współpracy stanowią wspólne publikacje. Takimi najnowszymi przykładami mogą być:

- udział w litewsko-ukraińskim projekcie opracowania i wydania trzytomowego podręcznika kryminalistyki w języku angielskim.

Pierwszy tom¹¹ opublikowano w 2016 r., a drugi¹² dopiero w roku 2023, na co wpływ miała pandemia COVID-19 i otwarta agresja Rosji na Ukrainę. Wrocławscy kryminaliści (prof. Maciej Trzciniński i dr Rafał Cieśla) uczestniczyli w pracach nad drugim tomem tego podręcznika;

- przeprowadzenie ankietowania i analizy poglądów ponad 750 studentów trzech uniwersytetów z Litwy, Ukrainy i Polski na temat dydaktyki kryminalistycznej na podstawie opracowanego przez nas i uzgodnionego z kolegami z Wrocławia i Charkowa kwestionariusza. Wyniki tego badania opublikowano w artykule naukowym¹³.

Kryminaliści z naszej uczelni stali się pionierami w organizacji przewodów doktorskich z udziałem zagranicznych naukowców, w tym z Polski. W pierwszej kolejności byli to naukowcy z Uniwersytetu Wrocławskiego: prof. Zdzisław Kegel, prof. Ryszard Jaworski, prof. Maciej Szostak, a w jednej rozprawie habilitacyjnej udział brali prof. Zdzisław Kegel i prof. Stanisław Kaźmierczyk. Warto zaznaczyć, że w przewodach doktorskich na naszej uczelni udział brali też przedstawiciele innych polskich uniwersytetów (prof. Jerzy Kasprzak, prof. Hubert KołECKI i in.).

Na początku bieżącego wieku wspólnie z Uniwersytetem Wrocławskim (ze szczególnie aktywnym udziałem prof. Zdzisława Kegla) podjęto próbę utworzenia polsko-litewskiej komórki naukowo-dydaktycznej na naszej uczelni, która ze względu na cały szereg niesprzyjających czynników nie została zrealizowana.

Aktywna współpraca naszej uczelni z Uniwersytetem Wrocławskim owocowała nadaniem tytułu doktora honoris causa ówczesnemu dziekanowi tamtejszego Wydziału Prawa i Administracji prof. dr. hab. Zdzisławowi Keglowi. Musimy podkreślić, że pierwsze trzy tytuły doktora honoris causa naszej uczelni zostały nadane Panu Profesorowi Zdzisławowi Keglowi równocześnie z przyznaniem tej godności marszałkowi Sejmu Republiki Litewskiej prof. Vytautasowi Landsbergisowi i prezydentowi Akademii Kadr Kierowniczych Policji w Münster (Niemcy) dr. Rainerowi Schulte.

¹¹ H. Malevski, V. Shepitko (red.), *Textbook of Criminalistics*, t. 1: *General Theory*, Apostille Publishing House LLC, Kharkiv 2016.

¹² H. Malevski, V. Shepitko (red.), *Textbook of Criminalistics*, t. 2: *Criminalistic Technique and Tactics*, Pravo Publishing House LLC, Vilnius–Kharkiv 2023.

¹³ H. Malevski, E.V. Kurapka, S. Matulienė, V. Shepitko, M. Shepitko, R. Cieśla, *Didactics and the views of students in Lithuania, Ukraine, and Poland on the necessity of studying criminalistics disciplines*, „International Comparative Jurisprudence” 2022, t. 8, nr 2, s. 193–208.

Ryc. 2. Pierwsza uroczystość nadania tytułu doktora honoris causa w Litewskiej Akademii Prawa 12 maja 2000 r. Od lewej: prezydent Akademii Kadr Kierowniczych Policji w Münster (Niemcy) dr Rainer Schulte, dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego (Polska) prof. dr hab. Zdzisław Kegel, marszałek Sejmu Republiki Litewskiej prof. Vytautas Landsbergis.

Źródło: archiwum Uniwersytetu Michała Romera (domena publiczna, file:///C:/Users/henry/OneDrive/Pulpit/MRU_1990-2020.pdf, dostęp: 15.10.2023).

W 2001 r. zostało założone, a w 2002 r. zarejestrowane Litewskie Towarzystwo Kryminalistyczne, mające na celu konsolidację działalności najbardziej aktywnych przedstawicieli nie tylko ośrodków naukowych i dydaktycznych, lecz także specjalistów reprezentujących organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Do podstawowych zadań Towarzystwa należy aktywizacja współpracy międzynarodowej, a jedną z podstawowych form takiej współpracy były międzynarodowe konferencje naukowe. Początkowo konferencje te, pod hasłem „Kryminalistyka i ekspertologia sądowa: nauka, studia, praktyka” (do 2014 r. nosiły nazwę „Kryminalistyka i ekspertyza sądowa: nauka, studia, praktyka”), odbywały się co drugi rok, ale od 2012 r. stały się wydarzeniem corocznym, z tym że co drugi rok odbywają się jako zamiejscowe w innych krajach. Wówczas są organizowane wspólnie z zagranicznymi podmiotami. Na forum tym występowała zawsze znacząca grupa przedstawicieli polskich placówek naukowych oraz instytucji związanych ze zwalczaniem przestępczości, a w wydanych

dotąd materiałach kongresowych zamieszczono ponad sto publikacji autorów z Polski. W 2016 r. konferencję z tej serii zorganizowano w Warszawie wspólnie z Uniwersytetem Warszawskim i Polskim Towarzystwem Kryminalistycznym.

Ryc. 3. XV konferencja „Kryminalistyka i ekspertologia sądowa: nauka, studia, praktyka” (Warszawa, 2016 r.). Na otwarciu konferencji przemawia prof. Tadeusz Tomaszewski. W prezydium: prof. Anna Giza-Poleszczuk, prof. Bronisław Młodziejowski, prof. Henryk Malewski, doc. Snieguolė Matulienė.

Źródło: archiwum Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego.

W ostatnich latach aktywnie współpracujemy z Wydziałem Prawa (prof. Teresa Gardocka, prof. Dariusz Jagiełło, dr Łukasz Majewski i in.) SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołecznego w Warszawie. Realizowana jest wzajemna wymiana naukowa w ramach programu Erasmus; dwukrotnie opracowywaliśmy i składaliśmy wspólne wnioski do udziału w polsko-litewskim projekcie naukowo-badawczym „Daina”; aktywnie uczestniczymy w organizowanych konferencjach i publikujemy prace naukowe w naszych

wydawnictwach; prof. Henryk Malewski jest współautorem publikacji *Reglamentacja broni palnej w Europie. Wybrane zagadnienia*¹⁴.

Realne pola współpracy otwiera perspektywiczny kierunek działalności Uniwersytetu Warszawskiego, a mianowicie działające już od kilku lat Centrum Nauk Sądowych UW (prof. Tadeusz Tomaszewski, prof. Piotr Girdwoyń). Na Uniwersytecie Michała Romera od 2020 r. na kierunku licencjackich studiów prawa oferujemy specjalizację „Prawo i kryminalistyka”. Planujemy w przyszłości otworzyć kryminalistyczny kierunek studiów magisterskich na naszej uczelni, a z poparciem kolegów z Warszawy byłoby to znacznie łatwiejsze.

Bardzo ważną płaszczyzną polsko-litewskiej współpracy kryminalistycznej jest współpraca organizacji pozarządowych, w pierwszej kolejności Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego z Litewskim Towarzystwem Kryminalistycznym. Zakładając w 2001 r. samodzielne Litewskie Towarzystwo Kryminalistyczne, wzorowaliśmy się na doświadczeniach Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego i korzystaliśmy z rad jego przedstawicieli (doceniając to, w różnych latach prof. Mariuszowi Kulickiemu, prof. Zdzisławowi Keglowskiemu i prof. Tadeuszowi Tomaszewskiemu oraz prof. Józefowi Wójcikiewiczowi nadano tytuły honorowych członków naszego stowarzyszenia). Aby podkreślić znaczenie współdziałania obu towarzystw, w 2015 r. podpisana została między nimi umowa o współpracy. Współpraca ta rozwijała się wielotorowo, a jej przykładami mogą być następujące działania:

- w 2016 r. w Warszawie wspólnie z UW i PTK (prof. T. Tomaszewski, prof. M. Goc) zorganizowaliśmy zamiejscową XII konferencję naukową „Kryminalistyka i ekspertologia sądowa: nauka, studia, praktyka”, w której uczestniczyli przedstawiciele 15 krajów;
- dążąc do konsolidacji wysiłków europejskiej społeczności kryminalistycznej, w 2017 r. podpisaliśmy Memorandum i wystosowaliśmy apel do naszych przyjaciół w kwestii podjęcia kroków na rzecz utworzenia Europejskiej Federacji Narodowych Towarzystw Kryminalistycznych;
- po pełnowymiarowej agresji Rosji na Ukrainę wspólnie opracowaliśmy i wysłaliśmy w świat Apel o jej potępienie¹⁵;
- podkreślamy znaczenie wzajemnie organizowanych przedsięwzięć naukowych i w nich uczestniczymy.

¹⁴ D. Jagiełło (red.), *Reglamentacja broni palnej w Europie. Wybrane zagadnienia*, Difin, Warszawa 2021.

¹⁵ Apel jest zamieszczony na stronie internetowej Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego, <https://kryminalistyka.pl/?lang=en> (dostęp: 17.10.2023).

Litewsko-ukraińska współpraca kryminalistyczna

Aktywna faza współpracy z kolegami z Ukrainy rozpoczęła się przed kilkunastu laty. Wówczas zostały nawiązane bezpośrednie kontakty z kryminalistykami reprezentującymi uczelnie oraz instytuty ekspertyzy sądowej w Charkowie, Odessie, Kijowie czy Lwowie. Współpraca pomiędzy naszymi towarzystwami kryminalistycznymi miała i ma wielokierunkowy format. Ukraińscy kryminaliści od 2011 r. zawsze są aktywnymi uczestnikami naszych kongresów. Warto podkreślić, że nasza zamiejscowa konferencja „Kryminalistyka i ekspertologia sądowa: nauka, studia, praktyka” dwukrotnie została zorganizowana wspólnie z ukraińskimi kolegami – w Użhorodzie (2014 r.) i Odessie (2018 r.).

Ryc. 4. W czasie obrad VII konferencji „Kryminalistyka i ekspertologia sądowa: nauka, studia, praktyka” w Szawlach (Litwa) w 2011 r. uczestniczący w niej po raz pierwszy prof. Valery Shepitko prezentuje nowe czasopismo kryminalistyczne „Криміналіст Першодрукований”.

Źródło: archiwum autorów.

Od 4 numeru (rok 2012) praktycznie w każdym tomie czasopisma „Криміналіст Першодрукований” zamieszczone są artykuły autorów z Litwy (J. Baltrūnienė, G. Šarauskas, H. Malewski, M. Šatas, G. Šatienė, R. Jurka, G. Juodkaitė-Granskienė, A. Gorbakov, S. Matulienė, V.E. Kurapka

i in.)¹⁶, a już od 5 numeru (rok 2012) pojawiają się artykuły polskich autorów (H. Kołecki, I. Sołtyszewski, K. Krasowski, G. Kędzińska i in.). W periodyku znajdziemy też publikacje naukowców z szeregu innych krajów.

Wśród różnorodnych form litewsko-ukraińskiej współpracy kryminalistycznej można wyróżnić:

- wspólne publikacje i projekty naukowo-badawcze: jednym z ambitnych projektów jest opracowanie i wydanie podręcznika kryminalistyki w języku angielskim w trzech tomach; zostanie w nim zaprezentowany tradycyjny model kryminalistyki wschodnioeuropejskiej z innowacyjnymi elementami, które mogą być w przyszłości przykładem dla podręczników nowo powstającej szkoły kryminalistyki Intermarium. Podręcznik ma też zapoznać czytelnika z Europą Zachodnią z naszym postrzeganiem systemu i struktury kryminalistyki oraz podstawowymi jej paradygmatami. Dwa tomy już zostały opublikowane, a po przeprowadzeniu wstępnych konsultacji w 2024 r. rozpoczną się prace nad tomem trzecim;
- wspólne artykuły w renomowanych wydawnictwach naukowych¹⁷;
- wspólne projekty naukowo-badawcze: w tym roku opracowaliśmy i zgłosiliśmy wspólny międzynarodowy projekt naukowo-badawczy *Strategy of forensic support of justice in Ukraine and Lithuania* i czekamy na wyniki;
- wizyty i wymianę wykładowców w ramach programu Erasmus. Jako przykład można podać zdalne wykłady (30 godzin) z techniki, taktyki i historii kryminalistyki, które przeprowadził prof. Valery Shepitko w okresie pandemii. Przed wojną niejednokrotnie byliśmy na uczelniach ukraińskich, w tym w ramach programu Erasmus. Duże wrażenie wywiera kryminalistyczna baza materialna Katedry

¹⁶ Gansa Grossa i ix sovremennaj interpretacij, „Kriminalist# Pervopechatnij” 2012, nr 5, s. 108. Jako przykład można podać kilka publikacji: H. Malewski, V.E. Kurapka, I. Tamelė, Motivation and expectations of students – an important factor in the implementation of the new bachelor’s degree program “Law and Criminalistics”, „Kriminalist Pershodrukovanij” 2021, nr 21–22, s. 10–38; G. Malewski, Special’nye znaniq – kraeugol’nyj postulat koncepcii kriminalistiki –121.

¹⁷ V.Yu. Shepitko, H. Malewski, V.E. Kurapka, *Criminalistic didactics in the movement to wards unified European criminalistic space: Views of Lithuanian and Ukrainian students*, „Journal of The National Academy of Legal Sciences of Ukraine” 2022, t. 29(4) (Pravo); H. Malewski, E.V. Kurapka, S. Matulienė, V. Shepitko, M. Shepitko, R. Cieśla, *Didactics and the views of students in Lithuania, Ukraine, and Poland on the necessity of studying criminalistics disciplines*, „International Comparative Jurisprudence” 2022, t. 8, nr 2, s. 193–208; R. Ackermann, V.E. Kurapka, H. Malewski, V. Shepitko, *Schaffung eines einheitlichen europäischen kriminalistischen Raumes. Die Tätigkeit öffentlicher Organisationen zur Stärkung der internationalen Beziehungen*, „Kriminalistik. Unabhängige Zeitschrift für die kriminalistische Wissenschaft und Praxis” 2020, z. 6, s. 355–363 i in.

Kryminalistyki Narodowego Uniwersytetu Prawnego im. Jarosława Mądrego (Yaroslav Mudryi National Law University): poligon kryminalistyczny z wieloma sekcjami, w których przeprowadza się ćwiczenia z oględzin i innych czynności procesowych, oraz muzeum kryminalistyki, które spełnia bardzo ważną funkcję dydaktyczną;

- przybliżanie studentom systemów kryminalistyki i ich twórców w krajach partnerskich. W tym roku do tomu studenckich prac naukowych został przyjęty artykuł *Współpraca kryminalistów Litwy i Ukrainy: możliwości i główne kierunki współpracy*, oparty na wywiadach ze znanymi kryminalistykami Ukrainy i Litwy.

Doceniając znaczenie edukacji kryminalistycznej, przedstawiciele Międzynarodowego Kongresu Kryminalistów z Ukrainy oraz Katedry Kryminalistyki Narodowego Uniwersytetu Prawnego im. Jarosława Mądrego (te dwie instytucje łączy osoba prof. Valerego Shepitko), z udziałem Litewskiego Towarzystwa Kryminalistycznego, postanowili regularnie przeprowadzać w formacie *on line* tematyczne sympozja poświęcone tej problematyce. Takie sympozja, poświęcone określonym aspektom edukacji kryminalistycznej, zostały już zorganizowane w latach 2022 i 2023. Ich programy przewidywały zaprezentowanie nowatorskich rozwiązań w edukacji kryminalistycznej. Warto zaznaczyć, że z jednego kraju mógł być przedstawiony tylko jeden referat. Prelegentami z Polski, którzy wygłosili referaty na tych forach, byli prof. Tadeusz Tomaszewski i prof. Paweł Waszkiewicz.

Objętość artykułu pozwala tylko na zaprezentowanie fragmentarycznych danych o litewsko-ukraińskiej współpracy kryminalistycznej.

Litewsko-polsko-ukraińska współpraca kryminalistyczna – cele i możliwości

Państwa narodowe praktycznie do drugiej połowy XX w. były podstawowym podmiotem decydującym o polityczno-ekonomicznych, społecznych i innych kierunkach rozwoju, w tym prawa czy szeroko rozumianej kryminalistyki, ale w okresie globalizacji widzimy inne trendy, które mają wpływ i na naszą dziedzinę. Czy procesy globalizacyjne można jednoznacznie oceniać jako pozytywne? Czy jednak niosą one ze sobą określone zagrożenia? Czy istnieje zagrożenie, że powstaną (powstają) duże centra „produkujące określone idee i opartą na nich wiedzę”, a peryferie będą tylko konsumentami i ich klientami płacącymi za takie „produkty”? Naszym zdaniem, aby zachować konkurencyjność i „sprawczość twórczą”, musimy konsolidować nasze potencjały, co pozwoli aktywnie uczestniczyć w tych procesach i nie być tylko odbiorcą pewnych produktów i idei.

Celem każdej pragmatycznej współpracy jest osiągnięcie pewnych stanów, które są pożądane przez uczestniczące w tym procesie podmioty. Podstawowym celem szeroko rozumianej kryminalistyki są działania ukierunkowane na zwalczanie i prewencję przestępczości. W każdym z krajów te cele są postrzegane jako ważne i realizowane zarówno na poziomie narodowym, jak i międzynarodowym. Odnosząc się do przedstawionej tezy, trzeba zaznaczyć, że Polska i Litwa są w UE, a Ukraina pozostaje jeszcze na początku tej drogi. W artykule uwaga jest skoncentrowana na dwóch płaszczyznach takiej współpracy, a mianowicie akademickiej i pozarządowej współpracy kryminalistycznej.

O realnej trójstronnej litewsko-polsko-ukraińskiej akademickiej współpracy kryminalistycznej i kontaktach w formacie pozarządowych organizacji kryminalistycznych możemy mówić od 2011 r., kiedy to w Szawlach (Litwa) w czasie VII konferencji naukowej „Kryminalistyka i ekspertologia sądowa: nauka, studia, praktyka” zostały nawiązane merytoryczne kontakty polskich i litewskich kryminalistyków z kolegami z Ukrainy. Już wówczas w nieformalnych dyskusjach omawiano możliwe kierunki i formy współdziałania. W pierwszej kolejności było to zapraszanie do udziału w konferencjach naukowych i wzajemnej wymiany publikowania artykułów naukowych w wydawnictwach partnerów – realizowane już od roku 2012.

Ryc. 5. Konferencja naukowa „Kryminalistyka i ekspertologia sądowa: nauka, studia, praktyka”, Szawle, 2011 r. Wśród naukowców polskich (prof. Mieczysław Goc, prof. Jarosław Moszczyński, prof. Tadeusz Widła, dr Marek Leśniak), litewskich (dr Gintarė Šatienė, dr Mindaugas Šatas) i lotewskich (dr Elita Nimande, dr Vladimirs Terehovičs) przedstawiciele Ukrainy prof. Valery Shepitko i dr Mykhaylo Shepitko.

Źródło: archiwum Litewskiego Towarzystwa Kryminalistycznego.

Ważnym krokiem w zacieśnianiu współpracy trójstronnej były działania w latach 2016–2017, kiedy to dyskutowaliśmy i opracowaliśmy projekt Memorandum o powołaniu Europejskiej Federacji Narodowych Stowarzyszeń Kryminalistycznych (EFNAC).

16 września 2017 r. w Połdze (Litwa) podczas XIII międzynarodowej konferencji naukowej „Kryminalistyka i ekspertologia sądowa: nauka, studia, praktyka” przedstawiciele trzech pozarządowych organizacji kryminalistycznych – Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego, Litewskiego Towarzystwa Kryminalistycznego i Ukraińskiego Kongresu Kryminalistycznego – wspierając koncepcję wspólnego europejskiego obszaru w zakresie nauki kryminalistyki, podpisali Memorandum¹⁸ podejmujące inicjatywę

¹⁸ Tekst Memorandum (PDF) jest zamieszczony na stronie internetowej Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego, <https://kryminalistyka.pl/wp-content/uploads/2017/10/Powolanie-Europejskiej-Federacji-Stowarzyszen-Kryminalistycznych-EFNAC.pdf> (dostęp: 17.10.2023).

powołania Europejskiej Federacji Narodowych Stowarzyszeń Kryminalistycznych (EFNAC). Choć w następnych latach partnerzy potwierdzali chęć dalszych prac nad utworzeniem Federacji, to ze względu na pandemię oraz wojnę w Ukrainie ten cel jeszcze nie został zrealizowany, chociaż sprawa pozostaje na naszej wokandzie.

Ryc. 6. Uczestnicy XIII międzynarodowej konferencji naukowej „Kryminalistyka i ekspertologia sądowa: nauka, studia, praktyka” w Połudze (Litwa), podczas której zostało przyjęte Memorandum o powołaniu Europejskiej Federacji Narodowych Stowarzyszeń Kryminalistycznych

Źródło: archiwum Litewskiego Towarzystwa Kryminalistycznego.

W pierwszych dniach wojennej agresji Rosji na Ukrainę w 2022 r. z inicjatywy Litewskiego Towarzystwa Kryminalistycznego wspólnie z Polskim Towarzystwem Kryminalistycznym oraz Międzynarodowym Kongresem Kryminalistyków (Ukraina) zwróciliśmy się do międzynarodowej społeczności kryminalistycznej o potępienie tej agresji. Apel jest zamieszczony na stronie Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego¹⁹.

¹⁹ Zob. <https://kryminalistyka.pl/> (dostęp: 17.10.2023).

Opierając się na analizie podstawowych paradygmatów systemów (modeli) kryminalistyki w naszych krajach, rozpoczęliśmy dyskusję o możliwości formowania się samodzielnej szkoły kryminalistyki na obszarze Trójmorza²⁰, która potrafiłaby połączyć teoretyczne i metodologiczne zalety szkoły wschodnioeuropejskiej z osiągnięciami technologicznymi, taktycznymi i prakseologicznymi pozostałych szkół.

Dzisiaj możemy podkreślić, że ponad 30-letnia polsko-litewska współpraca kryminalistyczna, która była i jest realizowana na różnych płaszczyznach i w różnorodnych formach, jest pozytywnie oceniana, ale wymaga wypracowania dalszej, w miarę spójnej strategii, do czego mogą się przyczynić w pierwszej kolejności nasze towarzystwa kryminalistyczne.

Należy bowiem dążyć do współpracy i łączenia naszych potencjałów, opierając się na historycznej wspólnotocie losów, podobieństwach kulturowych i tradycjach prawnych. Te przesłanki mogą być fundamentem dla nowej, powstającej szkoły kryminalistyki w naszym regionie. Komplementarność naszych doktryn i konkurencja kryminalistycznej myśli naukowej są przesłankami powstania nowej szkoły kryminalistycznej regionu Trójmorza (Intermarium).

Podsumowując rozważania na temat litewsko-polsko-ukraińskiej współpracy w dziedzinie kryminalistyki w jej wymiarze akademickim i w formacie współpracy organizacji pozarządowych, możemy stwierdzić, że po roku 1990 nastąpił jakościowy i ilościowy skok w tych działaniach, szczególnie w zakresie kontaktów dwustronnych. Równocześnie widzimy też i określone osiągnięcia w formatach działalności trójstronnej.

Zakończenie

Artykuł jest wprowadzeniem do dalszej dyskusji o pogłębianiu współpracy kryminalistycznej, nie tylko litewsko-polsko-ukraińskiej, lecz także regionalnej w szerokim tego słowa znaczeniu, a więc zamiast zakończenia trzeba by było napisać „c.d.n.” (ciąg dalszy nastąpi) – będziemy go chcieli zrealizować na XX jubileuszowej konferencji „Kryminalistyka i ekspertologia sądowa: nauka, studia, praktyka”, która odbędzie się w Wilnie we wrześniu 2024 r. Prezentujemy kilka końcowych wniosków jako tezy do przyszłych dyskusji:

²⁰ 15 września 2023 r. na XIX konferencji „Kryminalistyka i ekspertologia sądowa: nauka, studia, praktyka” (Brno, Czechy) autorzy tego artykułu wygłosili referat *Geopolitical factors and the formation of a new school of criminalistics in the Intermarium region of Europe*. Zob. program: <https://crimcongress.law.muni.cz/content/en/programme/> (dostęp: 17.10.2023).

- do roku 1990 realnej współpracy kryminalistycznej pomiędzy polskimi i litewskimi naukowcami nie było. W najlepszym wypadku możemy mówić o pewnych formach współpracy kryminalistycznej między Związkiem Sowieckim i Polską, w której, na marginesie, mogły się znaleźć jakieś elementy powiązane z Litwą jako strukturalną jednostką tego państwa;
- po roku 1990 na Litwie dokonują się procesy desowietyzacji w polityce, gospodarce, nauce, zarządzaniu etc., w tym w szeroko pojmowanej kryminalistyce. Następuje proces odejścia od sowieckiego i poszukiwanie nowego optymalnego modelu rozwoju szeroko rozumianej kryminalistyki. Poznawanie doświadczeń krajów Europy Zachodniej (w pierwszej kolejności – Niemiec) i Europy Środkowej (w pierwszej kolejności – Polski) pozwoliło skonfrontować praktyczny poziom stosowania metod i technologii kryminalistycznych w zwalczaniu i prewencji przestępczości (dostrzeżono dystans technologiczny wobec rozwiniętych krajów zachodnich), a w dalszej perspektywie – wdrażanie ich do działalności organów ścigania i placówek ekspertyzy sądowej;
- początkowe bezkrytyczne podejście do zachodnich doświadczeń w dziedzinie kryminalistyki zostało zastąpione podejściem realistycznym, zauważono bowiem nie tylko blaski, lecz także cienie zachodnich doktryn. Możemy stwierdzić, że w zachodnich doktrynach teoretyczna problematyka kryminalistyki często jest niedoceniana i ma charakter ekлекtyczny. W konsekwencji rozpoczęliśmy dyskusję o możliwości formowania się samodzielnej szkoły kryminalistyki na obszarze Trójmorza, która potrafiłaby połączyć teoretyczne i metodologiczne zalety szkoły wschodnioeuropejskiej z osiągnięciami technologicznymi, taktycznymi i prakseologicznymi pozostałych szkół;
- dzisiaj możemy podkreślić, że ponad 30-letnia polsko-litewska współpraca kryminalistyczna, która była i jest realizowana na różnych płaszczyznach i w różnorodnych formach, jest pozytywnie oceniana, ale wymaga wypracowania dalszej, w miarę spójnej strategii, do czego mogą się przyczynić nasze towarzystwa kryminalistyczne;
- należy musimy dążyć do współpracy i łączenia naszych potencjałów, opierając się na historycznej wspólnocie losów, podobieństwach kulturowych i tradycjach prawnych. Te przesłanki mogą być fundamentem dla nowej, powstającej szkoły kryminalistyki w naszym regionie. Komplementarność naszych doktryn i znaczący potencjał kryminalistycznej myśli naukowej naszych krajów jest przesłanką powstania nowej szkoły kryminalistyki Trójmorza (Intermarium).

Bibliografia

Literatura

- Ackermann R., Kurapka V.E., Malewski H., Shepitko V., *Schaffung eines einheitlichen europäischen kriminalistischen Raumes. Die Tätigkeit öffentlicher Organisationen zur Stärkung der internationalen Beziehungen*, „Kriminalistik. Unabhängige Zeitschrift für die kriminalistische Wissenschaft und Praxis” 2020, z. 6.
- Averianova T.V., Belkin R.S., Korukchov Yu.G., Rossinskaja E.R., *Kriminalistika. Uchebnik dla vuzov*, red. R.S. Belkin, Izdatel'stvo NORMA, Moskva 2001.
- Goc M., *Międzynarodowa współpraca laboratoriów kryminalistycznych*, „Problemy Współczesnej Kryminalistyki” 2000, t. III.
- Jagiello D. (red.), *Reglamentacja broni palnej w Europie. Wybrane zagadnienia*, Difin, Warszawa 2021.
- Juškevičiūtė J., Kuklianskis S., Kurapka E., Malevski H., Pošiūnas A., Žurauskas A., *Kriminalistikos vystymosi Lietuvoje perspektyvos*, „LPA mokslo darbai”, t. 1, Vilnius 1993.
- Kołecki H., *Stan i zadania kryminalistyki – 20 lat później*, w: V. Kwiatkowska-Darul (red.), *Czynności procesowo-kryminalistyczne w polskich procedurach. Materiały z konferencji naukowej i IV Zjazdu Katedr Kryminalistyki, Toruń 5–7 maja 2004 r.*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2004.
- Malevski H., *Kriminalistikos mokslo raida Lenkijoje*, „Jurisprudencija” 2000, t. 16(8).
- Malevski G., *Special'nye znaniq – kraegol'njy postulat koncepcii kriminalistiki Gansa Grossa i ix sovremennaq interpretacij*, „Kriminalist# pervopechatnjy” 2012, nr 5.
- Malewski H., Kurapka E., *Polsko-litewska współpraca czynnikiem inspirującym integracyjne procesy w kryminalistyce europejskiej*, w: R. Jaworski (red.), *Nauka wobec prawdy sądowej. Księga pamiątkowa ku czci profesora Zdzisława Kegla*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2005.
- Malewski H., Kurapka V.E., Matulienė S., Shepitko V., Shepitko M., Cieśła R., *Didactics and the views of students in Lithuania, Ukraine, and Poland on the necessity of studying criminalistics disciplines*, „International Comparative Jurisprudence” 2022.
- Malevski H., Kurapka V.E., Tamelė I., *Motivation and expectations of students – an important factor in the implementation of the new bachelor's*

degree program “Law and Criminalistics”, „Kriminalist pershodrukovanij” 2021, nr 21–22.

Malevski H., Shepitko V. (red.), *Textbook of Criminalistics*, t. 1: *General Theory*, Apostille Publishing House LLC, Kharkiv 2016.

Malevski H., Shepitko V. (red.), *Textbook of Criminalistics*, t. 2: *Criminalistic Technique and Tactics*, Pravo Publishing House LLC, Vilnius–Kharkiv 2023.

Policijos pareigūnų profesinės, dorovinės bei psichologinės savybės ir jų ugdymas, Tarptautinės mokslinės konferencijos medžiaga, Lietuvos policijos akademija, Vilnius 1994.

Shepitko V.Yu., Malewski H., Kurapka V.E., *Criminalistic didactics in the movement to wards unified european criminalistic space: Views of Lithuanian and Ukrainian students*, „Journal of The National Academy of Legal Sciences of Ukraine” 2022, t. 29(4) (Pravo).

Źródła internetowe

<https://crimcongress.law.muni.cz/content/en/programme/> (dostęp: 17.10.2023).

<https://kryminalistyka.pl> (dostęp: 17.10.2023). <https://kryminalistyka.pl/?lang=en> (dostęp: 17.10.2023). <https://kryminalistyka.pl/wp-content/uploads/2017/10/Powolanie-Europejskiej-Federacji-Stowarzyszen-Kryminalistycznych-EFNAC.pdf> (dostęp: 17.10.2023).

Konflikt interesów

Brak

Źródła finansowania

Brak